

Правові позиції Верховного Суду

Кримінальна юрисдикція

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є OBOB'ЯЗKOBOЮ УMOBOЮ ДЛЯ KBAЛІФІKAЦІЇ ДІЙ OCOБИ ЗА ЧАСТИНОЮ 2 СТАТТІ 365 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ*

У цій справі вироком Іршавського районного суду Закарпатської області від 30 січня 2014 р. ОСОБА_3 засуджено за ч. 2 ст. 365 Кримінального кодексу України (далі – КК України), за ч. 1 ст. 371 КК України – до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій представника влади, на строк 2 роки та зі сплатою штрафу у розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 8 500 грн. На підставі ст. 75 КК України ОСОБА_3 звільнено від відбування покарання у виді позбавлення волі з випробуванням з іспитовим строком тривалістю 1 рік.

Апеляційний суд Закарпатської області ухвалою від 14 червня 2017 р. вирок Іршавського районного суду Закарпатської області від 30 січня 2014 р. у частині засудження ОСОБА_3 за ч. 2 ст. 365 КК України скасував вирок і закрит кримінальне провадження у зв'язку з набранням чинності закону, яким скасовано кримінальну відповідальність за це діяння.

У частині обвинувачення ОСОБА_3 у насильницькому перевищенні службових повноважень апеляційний суд умотивував своє рішення тим, що обов'язковою ознакою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України, є завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб. Відповідно до п. 3 примітки до ст. 364 КК України у редакції Закону від 13 травня 2014 р. № 1261-VII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України” (далі – Закон № 1261-VII) (який набрав чинності після вчинення обвинуваченим інкримінованого йому діяння і з огляду на ст. 5 КК України має зворотну дію в часі) істотна шкода для цілей правозастосування, зокрема й ст. 365 КК України, може полягати виключно в матеріальному вимірі і повинна становити не менше як 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Оскільки у справі не було встановлено матеріального еквіваленту шкоди, завда-

* Витяг із постанови Великої Палати Верховного Суду від 5 грудня 2018 р., справа № 301/2178/13-к, сформований Л. Сидоровою.

ної ОСОБА_7 у день затримання насильницькими діями ОСОБА_3, суд дійшов висновку, що ці дії згідно з новим законом про кримінальну відповідальність не містять складу злочину.

Викладені в ухвалі висновки апеляційного суду про те, що обов'язковою ознакою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України, має бути істотна шкода у розумінні п. 3 примітки до ст. 364 цього Кодексу, не ґрунтуються на правильному тлумаченні закону України про кримінальну відповідальність, яке відповідало б його точному змісту.

У частині 1 ст. 365 КК України сформульовано склад злочину, що не передбачає обтяжуючих ознак. Обов'язкову юридичну ознаку цього складу злочину становить заподіяння зазначеними вище діями істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб. Поняття “істотна шкода” для цілей застосування цієї правової норми є легально визначеним і наведено в п. 3 примітки до ст. 364 КК України.

Від часу набрання чинності КК України і до 4 червня 2014 р. зазначений вище пункт було викладено в редакції, відповідно до якої істотною шкодою, зокрема, у ст. 365, якщо вона полягає у завданні матеріальних збитків, вважалася така шкода, яка в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Використання при формулюванні цього визначення сполучника “якщо” свідчило про те, що істотна шкода могла мати альтернативні форми і бути як матеріальною, так і нематеріальною, зокрема полягати в порушенні особистих немайнових прав людини і громадянина шляхом посягання на здоров'я, честь, гідність, фізичну недоторканність, безпеку потерпілого тощо.

Відповідних орієнтирів дотримувалася і судова практика. Згідно з роз'ясненнями, наведеними у п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ВСУ) від 26 грудня 2003 р. “Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень”, істотною шкодою могли визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина (право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підриг авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів.

З огляду на таке визначення, істотна шкода, попри відсутність прямої вказівки на її заподіяння у диспозиції ч. 2 ст. 365 КК України, при вчи-

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є ОБОВ'ЯЗКОВОЮ УМОВОЮ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ОСОБИ...

ненні винним передбаченого цією частиною статті перевищення влади або службових повноважень, що супроводжувалося насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, по суті презюмувалася. Адже скоєння працівником правоохоронного органу зазначених дій, незалежно від наявності чи відсутності додаткових наслідків, неминуче призводить до порушення найцінніших для людини благ, гарантованих, зокрема, ст. 3 Конституції України.

Ухваленим у порядку виконання Плану дій щодо реалізації Європейським Союзом візового режиму для України Законом № 1261-VII до п. 3 примітки до ст. 364 КК України внесено зміни і з нормативної дефініції поняття “істотна шкода” виключено словосполучення “якщо вона полягає у завданні матеріальних збитків”. Згідно з новою редакцією зазначеної правової норми істотною шкодою у статтях 364, 364¹, 365, 365², 367 вважається така шкода, яка в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Відповідно до буквального розуміння змісту п. 3 примітки до ст. 364 КК України, істотна шкода може мати виключно матеріальний вимір або перераховуватися в матеріальний еквівалент.

Нове формулювання дефініції ознаки злочину призвело до неоднозначного розуміння її змісту в судовій практиці. Правову позицію щодо тлумачення і застосування положень ч. 1 ст. 365 КК України висловлено ВСУ у постанові від 27 жовтня 2016 р. у справі № 5-99кс16. Згідно з цією позицією визначені у ч. 1 ст. 365 КК України наслідки можуть становити не лише майнову, а й включати прояви немайнової шкоди, але тільки ті, які можуть одержати майнове відшкодування (як істотна шкода може враховуватися будь-яка за характером шкода, якщо вона піддається грошовій оцінці та відповідно до такої оцінки досягла встановленого розміру).

Зокрема, як зазначено у наведеній постанові ВСУ, за конкретних обставин справи, наслідки нематеріального характеру, які піддаються грошовій оцінці (реальна шкода) та відповідно до такої оцінки досягли встановленого розміру (“істотної шкоди” чи “тяжких наслідків”) із заподіянням шкоди охоронюваним Конституцією України чи іншими законами правам та свободам людини і громадянина (соціального, політичного, морального, організаційного чи іншого характеру), можуть бути із спричинення фізичної шкоди – витрати на лікування чи протезування потерпілої особи; порушення законних прав та інтересів громадян – витрати на відновлення таких прав (виплати незаконно взятому під вар-

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є ОБОВ'ЯЗКОВОЮ УМОВОЮ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ОСОБИ...

ту чи ув'язненому або незаконно звільненому з роботи чи навчання, відшкодування за невиконання судового рішення, компенсація шкоди від поширення відомостей, які ганьблять особу тощо); політичної шкоди (витрати на проведення нових виборів та заходів антитерористичного характеру тощо); організаційної шкоди (витрати на відновлення роботи установи). ВСУ акцентував увагу на тому, що обчислення розміру таких витрат має бути належним чином підтверджено (зокрема й цивільним позовом як підтвердження факту та розміру реальної майнової шкоди).

Правової позиції щодо тлумачення і застосування положень ч. 2 ст. 365 КК України зазначена постановка не містить.

Вирішуючи винесене на розгляд питання, Велика Палата виходить із того, що зміст кримінально-правової норми слід тлумачити в нерозривному системному зв'язку з іншими положеннями закону про кримінальну відповідальність, його основоположними засадами, а також цілями цього закону й інших нормативно-правових актів.

Велика Палата звертає увагу, що Законом № 1261-VII до ст. 365 КК України жодних змін не вносилося. Зміни до цієї статті були внесені раніше на підставі Закону України № 746-VII від 21 лютого 2014 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» (далі – Закон № 746-VII), яким суттєво звужено сферу кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень шляхом обмеження кола суб'єктів цього злочину виключно працівниками правоохоронних органів.

Згідно з пояснювальною запискою до проекту закону № 1261-VII метою його прийняття було виконання рекомендації експертів Європейської Комісії щодо удосконалення положень антикорупційного законодавства шляхом посилення відповідальності за корупційні правопорушення, впровадження дієвих засобів запобігання їм, виявлення і розкриття таких діянь, вдосконалення механізмів фінансового контролю та розмежування компетенції уповноважених державних органів у відповідній сфері.

Цілі обмеження кримінальної відповідальності працівників правоохоронних органів за перевищення влади або службових повноважень, зокрема й залежно від наслідків їх дій, цим документом не передбачалося. Навпаки, означена ціль суперечила б головній меті відповідних законодавчих змін – запобігання зловживанням із боку осіб, наділених державно-владними функціями, шляхом створення ефективної системи стримувань і противаг та підвищення рівня відповідальності представників влади перед суспільством як запоруки побудови правової держави.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 5 • 198-202

Якщо ж звернутися до граматичного і формально-логічного тлумачення змісту ч. 2 ст. 365 КК України, то диспозиція цієї правової норми, на відміну від передбаченої ч. 1, не містить прямої вказівки як на обов'язкову ознаку злочину на наслідки протиправних дій у виді істотної шкоди.

Такого вигляду означена правова норма набула з 28 лютого 2014 р. – із набранням чинності Закону № 746-VII, яким ст. 365 КК України було викладено в новій редакції, зокрема й диспозиції ч. 2 словосполучення “перевищення влади або службових повноважень” замінено на “дії, передбачені частиною першою цієї статті”.

Попередня редакція ч. 2 зазначеної статті, в якій використовувалося поняття “перевищення влади або службових повноважень”, логічно передбачала весь набір ознак, які становлять зміст цього поняття згідно з диспозицією ч. 1 ст. 365 КК України, – дії, які явно виходили за межі наданих особі прав чи повноважень і спричинили наслідки у виді істотної шкоди, – у поєднанні з визначеними у ч. 2 наведеної статті ознаками кваліфікованого складу злочину.

Натомість із внесенням у зазначену правову норму змін на підставі Закону № 746-VII законодавець встановив підставою кримінальної відповідальності дії, передбачені ч. 1 ст. 365 КК України, що містять принаймні одну з альтернативно визначених у ч. 2 цієї статті додаткових ознак, не пов'язуючи їх із настанням будь-яких наслідків.

При конструюванні складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України, наслідки, на які вказано в ч. 1 цієї статті, заміщуються іншою ознакою. Таку ознаку злочину становить спосіб перевищення влади чи службових повноважень – застосування насильства, погроза його застосування, застосування зброї чи спеціальних засобів, болісні і такі, що ображають особисту гідність потерпілого, дії. Очевидним є те, що зазначений спосіб, незалежно від наявності чи відсутності наслідків, суттєво підвищує суспільну небезпечність протиправних дій, оскільки становить посягання на найвищі відповідно до ст. 3 Конституції України соціальні цінності – людину, її здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпеку, правову охорону яких також гарантовано ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) щодо безумовної заборони нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження і покарання.

Тому об'єктивну сторону складу злочину утворюють лише передбачені ч. 1 цієї статті дії, які супроводжуються визначеним у ч. 2 ст. 365 КК України насильством або погрозою його застосування, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування.

Завданням закону про кримінальну відповідальність, відповідно до змісту ст. 1 КК України, є правове забезпечення охорони від злочинних посягань найбільш важливих для суспільства та держави благ, серед яких перше місце посідають права і свободи людини та громадянина. Для виконання цього завдання шляхом застосування кримінально-правових заходів щодо працівника правоохоронного органу, винного у перевищенні влади або службових повноважень, поєднаному з протиправним посяганням на основоположні особисті немайнові права людини, немає необхідності в переведенні завданої шкоди у грошовий вимір. Обмеження критеріїв визначення суспільної небезпечності таких посягань, а тим більше вирішення питання про їх криміналізацію чи декриміналізацію матеріальним еквівалентом шкоди суперечило би самому змісту відповідних об'єктів кримінально-правової охорони, а також ієрархії соціальних цінностей, закріплених у Конституції України та визначеній міжнародними стандартами.

Підхід, за якого обов'язковою ознакою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України, слід визнавати істотну шкоду у розумінні п. 3 примітки до ст. 364 цього Кодексу, не узгоджується із закріпленням у диспозиціях відповідних правових норм принципом розмежування складів злочинів, передбачених частинами 1 та 2 ст. 365 КК України. Очевидно, що склад злочину, передбаченого ч. 2 цієї статті, законодавець відносить до більш тяжких. Закономірно, що і шкода, яка завдається або може бути завдана ним охоронюваним законом цінностям, має бути вищою. Однак поширення наслідків дій, визначених у ч. 1 ст. 365 КК України, і на склад злочину, передбаченого ч. 2 цієї статті, призведе до того, що шкода, завдана кожним із цих діянь, юридично розцінюватиметься як рівнозначна. Результатом цього стане нівелювання диференціації кримінальної відповідальності за такі злочини залежно від суспільної небезпечності способів їх вчинення.

Крім цього, відповідно до критеріїв, сформованих практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), одним із необхідних елементів законності покарання у розумінні п. 1 ст. 7 Конвенції є передбачуваність закону про кримінальну відповідальність (рішення ЄСПЛ у справах “Санді Таймс проти Сполученого Королівства”, “Кантоні проти Франції”, “Ашур проти Франції” тощо). Така якісна характеристика закону означає достатньо повне і зрозуміле для громадян закріплення у ньому правових приписів чи заборон, що дає необхідні уявлення про соціальні очікування результату застосування закону у виді переваг чи обмежень як правових наслідків конкретних дій або бездіяльності.

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є ОБОВ'ЯЗКОВОЮ УМОВОЮ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ОСОБИ...

У підсумку, інкримінування чи неінкримінування працівнику правоохоронного органу насильницького перевищення влади або службових повноважень буде залежати від обставин, які не є закономірним результатом відповідних протиправних дій та їх наслідків, а мають випадковий характер.

Окрім наведеного, розмір завданої потерпілому моральної шкоди та (або) понесених ним витрат на лікування у результаті застосування фізичного та (або) психічного насильства встановлюється у результаті досить тривалих судових процедур і не може бути заздалегідь передбачений особою при виборі варіанта поведінки – вчиняти або не вчиняти дії, які можуть призвести до відповідних наслідків.

Таким чином, віднесення до обов'язкових ознак насильницького перевищення влади або службових повноважень заподіяння істотної шкоди у розумінні п. 3 примітки до ст. 364 КК України позбавить працівника правоохоронного органу як спеціального суб'єкта цього злочину можливості наперед визначити, які саме вчинені ним у майбутньому дії, що будуть явно виходити за межі наданих йому прав чи повноважень і супроводжуватися застосуванням насильства чи погрозою його застосування, потягнуть кримінальну відповідальність. Така ситуація є несумісною із засадами передбачуваності закону та юридичної визначеності.

Тлумачення правових норм не може здійснюватися ізольовано від наслідків, які воно спричинить, та їх відповідності закріпленим у законодавчих нормах моральним засадам суспільства. Адже право не є “річчю в собі”, а має бути чутливим до соціального контексту, в якому існує. На цьому акцентував увагу Конституційний Суд України в рішенні від 2 листопада 2014 р. № 15-рп/2004. Як зазначено, одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема: норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим його культурним рівнем.

Поліція відповідно до статей 1 і 2 Закону України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII “Про національну поліцію” покликана служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У своїй діяльності поліція згідно зі ст. 6 зазначеного Закону повинна дотримуватися принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Необхідним чинником практичного втілення цих засад є створення дієвої системи запобігання зловживанням і свавільному використанню

поліцейськими, як і працівниками інших правоохоронних органів, наданих їм законом повноважень, зокрема пов'язаних із застосуванням сили та інших заходів примусу. Така система має забезпечувати невідворотність покарання за злочинні дії, зумовлені службовим становищем зазначених осіб. Адже наявність у працівників правоохоронних органів владних повноважень неминуче зумовлює ризик використання їх у супереч легальній меті та (або) в непередбачений законом спосіб, що тягне низку соціально небезпечних наслідків, зокрема й грубе порушення прав і свобод людини як найцінніших об'єктів кримінально-правової охорони. Відвернення таких ризиків шляхом реалізації кримінальної відповідальності узгоджується з визначеними у ч. 1 ст. 1 КК України завданнями і передбаченою ч. 2 ст. 50 КК України метою покарання.

Дієвість юридичних засобів запобігання протиправній поведінці уповноважених службових осіб є однією з необхідних умов створення правоохоронної системи, яка досягала б головного результату, – захисту прав і законних інтересів людини та громадянина, і таким чином виправдовувала легітимні очікування суспільства.

У цьому контексті звуження сфери кримінальної відповідальності працівників правоохоронних органів призведе до протилежного результату – нівелювання гарантій захисту людини від свавільних посягань із боку цих посадовців, адже створить умови для безкарних найнебезпечніших проявів насильства та жорстокості з використанням залежного становища осіб, котрі перебувають під їх впливом.

Згідно з п. 3 примітки до ст. 364 КК України мінімальний розмір істотної шкоди повинен становити 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Як передбачено п. 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України, для цілей кваліфікації кримінальних правопорушень неоподатковуваний мінімум доходів громадян обчислюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної пп. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 цього Кодексу, – 50 % прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на один місяць), встановленого законом про державний бюджет на 1 січня відповідного року. З урахуванням розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи на 1 січня 2013 р., встановленого ст. 7 Закону України “Про державний бюджет України на 2013 рік” (1 147 грн), податкова соціальна пільга у відповідному році становила 573 грн 50 коп. Тому на час вчинення ОСОБА_3 інкримінованих йому дій мінімальний розмір істотної шкоди як ознаки злочину, передбаченого ст. 365 КК України, мав би становити 57 350 грн. Із урахуванням положень ст. 7 Закону України “Про державний бюджет України на 2018 рік” для

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є ОBOB'ЯЗKOBOЮ УMOBOЮ ДЛЯ KBAЛІФІКАЦІЇ ДІЙ OCOБИ...

правової оцінки діянь, вчинених у поточному році, відповідний розмір мав би досягати 88 100 грн.

Визначене у ч. 2 ст. 365 КК України фізичне насильство, а тим більше погроза його застосування, застосування зброї або спеціальних засобів, болісні або такі, що ображають особисту гідність потерпілого, дії далеко не завжди призводять до розладів здоров'я, які потребували б відновлювального лікування і зумовлювали необхідність грошових витрат на зазначені вище суми. Моральна шкода за такі дії, яка підлягає відшкодуванню, відповідно до усталеної судової практики, зазвичай оцінюється у значно менших розмірах.

Окрім зазначеного, розмір завданої злочином шкоди, що підлягає відшкодуванню, визначається судом за результатами розгляду справи на її завершальній стадії – при ухваленні вироку у разі заявлення відповідних позовних вимог у межах кримінального провадження, або прийняття рішення у разі звернення потерпілого з позовом окремо в порядку цивільного судочинства. З огляду на викладене, підхід, за якого кримінальна відповідальність за ч. 2 ст. 365 КК України буде залежати від матеріального еквіваленту спричиненої шкоди, істотно ускладнюватиме вирішення питання про наявність чи відсутність у діянні ознак злочину на початку досудового розслідування. А після початку розслідування це може призводити до безпідставного закриття кримінальних проваджень слідчим, прокурором, необґрунтованого затягування відповідних процедур і неможливості ефективного розслідування фактів жорстокого поводження з людиною з боку службових осіб правоохоронних органів.

Водночас таке розслідування належить до позитивних обов'язків держави у процесуальному аспекті ст. 3 Конвенції. Інакше конвенційна заборона жорстокого, нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження і покарання буде сприйматись як теоретична й ілюзорна, що дасть можливість працівникам правоохоронних органів діяти свавільно й безкарно. Навіть за відсутності офіційної скарги розслідування має здійснюватися невідкладно, що створює максимальні можливості для повного, всебічного й неупередженого встановлення дійсних обставин справи, а також є основним чинником забезпечення довіри суспільства до держави в особі компетентних органів.

Не всі насильницькі дії, описані в ч. 2 ст. 365 КК України, можуть отримати юридичну оцінку за іншими статтями зазначеного Кодексу, а ті з них, що можуть бути кваліфіковані за статтями про злочини проти життя і здоров'я особи із загальним суб'єктом, не відображають належного рівня суспільної небезпечності вчиненого. Адже підвищення такої небезпечності зумовлене особливостями спеціального суб'єкта злочи-

www.pravoua.com.ua

ЗАПОДІЯННЯ ІСТОТНОЇ ШКОДИ НЕ Є ОБОВ'ЯЗКОВОЮ УМОВОЮ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ ОСОБИ...

ну – працівника правоохоронного органу, службове становище якого передбачає, з одного боку, обов'язок захисту прав і свобод людини від протиправних посягань, необхідні для його виконання державно-владні права та повноваження й підвищену відповідальність перед суспільством за свої дії чи бездіяльність, а з другого – ширші можливості для порушення цих самих прав і свобод, аж до найтяжчих форм, порівняно з особою, котра не має відповідного службового становища.

З огляду на викладене, Велика Палата дійшла висновку, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого у ч. 2 ст. 365 КК України, вичерпується самим фактом вчинення дій, які явно виходять за межі наданих працівнику правоохоронного органу прав чи повноважень, і містять принаймні одну з ознак, визначених у ч. 2 ст. 365 КК України, – супроводжуються насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування. Заподіяння наслідків у вигляді істотної шкоди в розумінні п. 3 примітки ст. 364 КК України не є обов'язковою умовою для кваліфікації дій особи за ч. 2 ст. 365 КК України.

Ratio Decidendi

ЮРИДИЧНИЙ ПОРТАЛ

Професійний помічник суддів,
адвокатів та прокурорів

<http://rd.ua>

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 5 • 198-207

ПРАВО
УКРАЇНИ